

Ed.

151. Frumvarp til laga

[120. mál]

um breyting á orkulögum, nr. 58 frá 29. apríl 1967.

Flm.: Steingrímur Hermannsson.

1. gr.

Aftan við 2. lið 2. gr. laganna bætist: hagnýtar jarðfræðilegar kannanir, m. a. vegna neyzluvatnsleitar og, ef við á, gegn greiðslu, samkvæmt nánari ákvæðum í reglugerð.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Á síðasta þingi lagði flutningsmaður ásamt háttvirtum 11. þingmanni Reykavíkinga, Einari Ágústssyni, fram tillögu til þingsályktunar um jarðfræðilegar rannsóknir vegna neyzluvatnsleitar. Er það þingskjal 409. Tillaga þessi fékkst ekki afgreidd. Í greinargerð með þeirri þingsályktunartillögu sagði svo m. a.:

„Í sambandi við mjög viðtækar endurbætur, sem gera verður í fiskiðnaði landsins vegna þeirrar ströngu löggjafar um hollustuhætti og heilbrigðiseftirlit við freðfiskframleiðslu, sem vitað er að Bandaríkjamenn munu lögfesta, að öllum líkindum í ár, hefur athyglin meðal annars beint að mjög alvarlegu ástandi neyzluvatns í fjölmörgum kaupstöðum og kauptúnum landsins. Samkvæmt nýlegri athugun sérfræðinga á ástandi í vatnsmálum hjá 58 stærri byggðakjörnum er það gott eða viðunandi á 33, slæmt á 16 stöðum og þarfnast endurbóta á öðrum 9.

Á nýlegri ráðstefnu Sambands íslenzkra sveitarfélaga um náttúruvernd bar gæði og öflun neyzluvatns mjög á góma. Fram kom í fróðlegu erindi Jóns Jóns-

sonar jarðfræðings, að tiltölulega er auðvelt að ná góðu neyzzluvatni á grágrýtissvæðinu, sem liggur nokkurn veginn frá Suðvesturlandi til Norðausturlands. Hins vegar er það víða miklum erfiðleikum háð á blágrýtissvæðinu á Austur- og Suðausturlandi, Vestfjörðum og miklum hluta Norðurlands. Jarðfræðingurinn sagði, að von um neyzzluvatnsnám á því svæði væri „einkum bundin við staði, þar sem færa má sönnur á tilvist meiri háttar sprungukerfis. Varla er þetta hugsanlegt án meiri háttar jarðfræðirannsókna“.

Í framhaldi af málmleit þeirri, sem Rannsóknaráð ríkisins beitti sér fyrir á Suðausturlandi með aðstoð frá Sameinuðu þjóðunum, var með samþykki iðnaðar-ráðuneytisins komið á fót svonefndri jarðkönnunardeild hjá Orkustofnun. Með stofnun þessarar deildar er hugmyndin sú að leysa mjög brýna þörf margra aðila í landinu fyrir hagnýtar jarðfræðirannsóknir til undirbúnings fyrir margs konar framkvæmdir, eins og t. d. á sviði vegagerðar, hafnargerðar og ýmiss konar annarrar mannvirkjagerðar. Hingað til hefur yfirleitt orðið að leita til einstakra jarðfræðinga, sem slík verkefni hafa tekið að sér að meira eða minna leyti í hjáverkum.

Gert hefur verið ráð fyrir því, að jarðkönnunardeildin taki að sér ýmiss konar jarðfræðileg verkefni fyrir framkvæmdaaðila samkvæmt sérstökum samningi við þá og gegn greiðslu. Hins vegar verður deildin að sjálfsögðu einnig að sinna jarðfræðilegum grundvallarrannsóknum á eigin vegum til söfnunar nauðsynlegra undirstöðuupplýsinga fyrir hin hagnýtu verkefni.

Í samráði við sérfræðinga á sviði fiskiðnaðar var ákveðið að leggja í upphafi megináherzlu á jarðfræðirannsóknir á blágrýtissvæðinu með neyzzluvatnsöflun í huga. Telja sérfræðingarnir allir þetta mjög aðkallandi verkefni, ekki sízt fyrir fiskiðnaðinn á þessum svæðum. Að sjálfsögðu er gert ráð fyrir því, að sveitarfélag á viðkomandi stað sjái um sjálfa öflun neyzzluvatnsins, en víðast er ekki sú jarðfræðileg þekking fyrir hendi, að slíkt sé unnt með góðu móti.“

Á síðasta þingi lagði flutningsmaður jafnframt fram breytingartillögu við frumvarp til laga um lán vegna framkvæmdaáætlunar, þar sem gerð var tilraun til þess að fá veitta 1 millj. kr. til neyzzluvatnsleitar. Sú breytingartillaga við frumvarpið var felld með þeim rökum hæstvirts þáverandi fjármálaráðherra, að vafasamt væri, hvort hinu opinbera væri heimilt að taka að sér rannsóknir vegna neyzzluvatnsleitar.

Með frumvarpi þessu er gert ráð fyrir því að taka af allan vafa um heimild hins opinbera í þessu sambandi. Jafnframt er með frumvarpinu stefnt að því að staðfesta með lögum það, sem í raun er orðin staðreynd við Orkustofnun, að stofnuninni sé heimilt að taka að sér almennar hagnýtar jarðfræðirannsóknir.

Í þessu sambandi er rétt að vekja athygli á því, að jarðfræðirannsóknir, sem áður voru dreifðar hjá Náttúrugripasafni Íslands, við Rannsóknastofnun iðnaðarins og hjá Orkustofnun, hafa smám saman færzt, annars vegar til Háskóla Íslands, en hins vegar til Orkustofnunar. Sú aðgreining hefur jafnframt orðið, að Háskóli Íslands sinnir fyrst og fremst svonefndum undirstöðurannsóknum á þessu sviði, en Orkustofnun hefur í vaxandi mæli tekið að sér ýmis hagnýt verkefni. Þetta er ekki óeðlilegt. Við Orkustofnun er mestur fjöldi jarðfræðinga hér á landi, sem hefur að sjálfsögðu sinnt ýmsum verkefnum í sambandi við nýtingu vatnsafls og jarðhita. Slík verkefni eru hins vegar náskyld ýmsum öðrum jarðfræðirannsóknum til undirbúnings mannvirkjagerð.

Með tilliti til þess, að skipulögð neyzzluvatnsleit og rannsóknir því til undirbúnings eru orðnar mjög aðkallandi, þótti hins vegar rétt að geta sérstaklega um þetta verkefni. Ástandið á þessu sviði er vægast sagt alvarlegt víða um land, eins og fram kemur að framan. Þetta verður að lagfæra án tafar, ekki sízt á fiskvinnslustöðvum. Nú má telja ljóst orðið, að frumvarp það, sem legið hefur fyrir Bandaríkjaþingi um meðferð fiskafurða, mun verða að lögum á þessu ári. Þá er okkur Íslendingum ekki lengur til setunnar boðið,